

संस्थास्तरावर व समाजाच्या स्तरावर
माता-मृत्यू अन्वेषण (Maternal Death
Review - MDR) करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सार्वजनिक आरोग्य विभाग
शासन निर्णय क्रमांक :- आरसीएच २०१०/प्र.क्र. २८/आरोग्य ७ब
मंत्रालय, मुंबई ४०००३२
दिनांक :- २८ मे, २०१०.

- वाचा :
- १) राज्य आरोग्य सोसायटी, राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य अभियान यांचे परिपत्र क्र. आरसीएच २००८/प्र.क्र. (१०८/०८)/ आरोग्य ७ ब /दि. ०५ नोव्हेंबर, २००८
 - २) केंद्र शासनाच्या आरोग्य व कुटुंब कल्याण मंत्रालय, नवी दिल्ली यांची अ.शा.पत्र क्रं.एम. -१२०१५/६०/२००८-एमसीएच दि. ३० जानेवारी, २०१०, दि. ०१ फेब्रुवारी, २०१० व दि. २ मार्च २०१०
 - ३) गुणवत्ता अभिवचन समिती संबंधित शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क.कुशात २००७ /प्र.क्र. १८/कु.क.१, मंत्रालय, मुंबई, दिनांक ८ जून २००७

प्रस्तावना:- राज्यामध्ये माता-मृत्यू अन्वेषण संदर्भाकित क्र. (१) येथील परिपत्रकान्वये करण्यात येत आहे.

आर.सी.एच.-२ कार्यक्रमांमध्ये "माता मृत्यू अन्वेषण" हे ठळकपणे महत्वाचे घोरण म्हणून स्विकारले आहे व या घोरणांमुळे गरोदरपणात व प्रसूती दरम्यान द्यावयाच्या सेवांमध्ये गुणवत्तापूर्ण सुधारणा तसेच मातेमधील आजारांचे व मृत्यूचे प्रमाण कमी करता येणे शक्य आहे. आरोग्य संस्थेमधील व गाव पातळीवरील घरी होणा-या मातामृत्यूसाठी आढळून येणा-या विविध कारणांवर उपाययोजना करण्यासाठी घोरणात्मक निर्णय व नियोजन करण्यासाठी "माता मृत्यू अन्वेषण" हे एक महत्वाचे साधन आहे.

महाराष्ट्र राज्यात "माता मृत्यू अन्वेषण" हे आरोग्य संस्था स्तरावर व काही जिल्ह्यांमध्ये समाजाच्या स्तरावर होत आहे. आता केंद्र शासनाच्या प्रजनन व बाल आरोग्य टप्पा दोन (RCH-II) कार्यक्रमांमधील घोरणानुसार सदरची कार्यवाही सर्व राज्यांमध्ये समान पध्दतीने राबविण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे. या घोरणानुसार महाराष्ट्र राज्यात ही कार्यपध्दती दि. १ मे, २०१० पासून करण्याची बाब शासनाची विचारधीन होती.

शासन निर्णय : शासन "माता मृत्यू अन्वेषण" बाबत पुढील प्रमाणे सुधारित निर्देश देत आहे.

"माता मृत्यू अन्वेषण" हे सर्व जिल्ह्यांमध्ये अ) "आरोग्य संस्थेच्या" तसेच ब) "समाजाच्या स्तरावर" करण्यात येईल.

अ) आरोग्य संस्थास्तर :- जे माता मृत्यू शासकीय, खाजगी / स्वयंसेवी संस्थांच्या रुग्णालयात होतील ते मृत्यू त्या त्या संस्थेच्या स्तरावर "माता मृत्यू अन्वेषण" समिती गठीत करून करण्यात यावा.

ब) समाजाच्या स्तरावर :- जे माता-मृत्यू घरी झालेले आहेत अशा सर्व ग्रामीण भागातील मृत्यूचे अन्वेषण करण्यात येईल. तालुका वैद्यकीय अधिकारी व त्यांच्या चमू सदरचे सर्वेक्षण करेल.

त्याचप्रमाणे महानगरपालिका क्षेत्रांमध्ये आरोग्य अधिकारी / वॉर्ड वैद्यकीय अधिकारी यांच्या स्तरावर गठीत चमूने करावा. सदरच्या दोन्ही स्तरावरील मातामृत्यू अन्वेषणासाठी विहीत "प्रपत्रांचा" वापर करावा.

वरील कार्य पध्दती योग्यरित्या अंमलात आणण्याच्या दृष्टीने संबंधित अधिका-यांना व क्षेत्रीय कर्मचा-यांना प्रशिक्षण देण्यात येईल. सर्व संबंधित प्राध्यापक, आरोग्य व कुटुंब कल्याण प्रशिक्षण केंद्र (HFWTC) यांनी या संदर्भात आराखडा तयार करावा व प्रशिक्षणाचा कार्यक्रम तातडीने हाती घ्यावा.

अ) संस्था स्तरावरील माता मृत्यू अन्वेषण पध्दती :-

जिल्हा शल्य चिकित्सक हे जिल्हास्तरीय कार्यक्रम अधिकारी असतील. तसेच महा. वैद्यकीय अधिकारी, महानगरपालिका हे कार्यक्रम अधिकारी असतील. पहिल्या टप्प्यामध्ये क्षेत्रातील सर्व शासकीय आरोग्य संस्थांची व वर्षभरात किमान ५०० प्रसूती होतात अशा खाजगी संस्थांच्या रुग्णालयांची यादी तयार करावी. यामध्ये वैद्यकीय महाविद्यालय रुग्णालये, जिल्हा रुग्णालये, उप जिल्हा रुग्णालये व खाजगी रुग्णालयांचा समावेश राहिल. अशा प्रत्येक रुग्णालयाच्या त्यांच्या रुग्णालय स्तरावर "प्रसूती संबंधीत वैद्यकीय अधिकारी" यांची नोडल ऑफिसर म्हणून नि. करावी. नोडल ऑफिसर यांनी संस्थेच्या स्तरावर "मातामृत्यू अन्वेषण समिती" खालीलप्रमाणे गठित करावे.

१	प्रसूती व स्त्रीरोग विभागातील स्त्रीरोग तज्ञ	अध्यक्ष
२	प्रसूती कक्षातील प्रसूतीपूर्व व प्रसूती पश्चात बॉर्डातील मुख्य अधिपरीचारीका	सदस्य
३	भूलतज्ञ	सदस्य
४	रक्तपेढीतील वैद्यकीय अधिकारी	सदस्य
५	शिपक,	सदस्य
६	नोडल ऑफिसर	सदस्य सचिव

उपरोक्त सदस्यांपैकी काही ग्रामीण भागात अधिकारी कार्यरत अथवा नियुक्त नसल्यास कंत्राटी किंवा मानसेवी वैद्यकीय समितीमध्ये तज्ञांचा समावेश करता येईल.

जिल्हा शल्यचिकित्सक व वैद्यकीय अधिकारी, महानगरपालिका यांनी वरील संस्थांचे वैद्यकीय प्रमुख व नोडल ऑफिसर यांचे एक दिवसाचे प्रशिक्षण आयोजित करावे. या प्रशिक्षणामध्ये त्यांना माता-मृत्यूची माहिती संकलीत करावयाची साधने व पध्दती या विषयी अवगत करावे.

समितीची कार्यक्षमता:-

संस्थेच्या स्तरावरील मातामृत्यूचे महत्वाचे ३ टप्पे आहेत:-

- १) "मातामृत्यू" ओळखणे व नोंद करणे.
- २) माता-मृत्यू बाबत वैद्यकीय व प्रशासनिक कारणांचा शोध घेणे.
- ३) वरील कारणे दूर करण्यासाठी योग्य व अचूक उपाय योजना करणे.

या बाबतचा तपशील खालीलप्रमाणे आहे.

- संस्थेमध्ये झालेल्या मातामृत्यू बाबतची माहिती ही संस्थास्तरावरील मातामृत्यू अन्वेषण या विहित प्रपत्रामध्ये (Facility Based Maternal Death Review Form) भरावी. (प्रपत्र १) सदरची माहिती २४ तासांच्या आत ड्युटिवर असणा-या वैद्यकीय अधिकारी यांनी नोडल ऑफिसरशी चर्चा करून रुग्णाच्या केस पेपरमध्ये नमूद माहितीच्या आधारे भरून दोन्ही अधिका-यांनी स्वाक्षरी करून व सील बंद लिफाफ्यामध्ये संस्थेतील नोडल ऑफिसर यांना सादर करावी.
- आरोग्य संस्था स्तरावरील नोडल ऑफिसर सदरची माहिती तात्काळ मुख्य कार्यकारी अधिकारी, वैद्यकीय अधिकारी, महानगरपालिका, जिल्हा शल्य चिकित्सक, अतिरिक्त संचालक, कुटुंब कल्याण, पुणे व शासनस्तरावर दुरध्वनीद्वारे माहिती देतील व प्रपत्र ६ मध्ये माहिती सादर करतील. तसेच पुढील होणा-या माता-मृत्यू अन्वेषण समिती मध्ये प्रकरण सादर करतील.

- संस्थेच्या स्तरावर गठीत "मातामृत्यू अन्वेषण" समितीने दर महिन्याच्या शेवटच्या कामाच्या दिवशी (Last Working day of the month) महिन्यातील सर्व मातामृत्यू संदर्भातील भरलेल्या प्रपत्राचा आढावा घेवून व अंमलात आणावयाच्या उपाय योजनांबाबत अभिप्राय द्यावेत. सदरचे अभिप्राय गोपनीय स्वरूपात आरोग्य संस्था प्रमुख, व जिल्हा शल्य चिकित्सक / वैद्यकीय अधिकारी, महानगरपालिका यांना सादर करावे. आरोग्य संस्था प्रमुख / जिल्हा शल्य चिकित्सक / वैद्यकीय अधिकारी, महानगरपालिका यांनी प्राप्त अभिप्रायावर तात्काळ कार्यवाही करून अंमलबजावणी करावी.

- उपरोक्त प्रमाणे प्रत्येक रुग्णालयाने कार्यवाही करून प्रत्येक मातामृत्यूचा "माता-मृत्यू अन्वेषण" अहवाल जिल्हा शल्य चिकित्सक / वैद्यकीय अधिकारी, महानगरपालिका यांना सादर करावयाचा आहे.
- ज्या मातांचा मृत्यू त्यांनी वैद्यकीय सल्ल्या विरुद्ध डिसचार्ज घेतल्यानंतर लगेचच झाला असेल अशा मातामृत्यूच्या बाबतीत देखील वरील प्रमाणे कार्यवाही करावी व वरीलप्रमाणे अहवाल सादर करावा.

आरोग्य संस्थास्तरावरील समितीची आढावा पध्दत खालील प्रमाणे राहिल :-

संस्थास्तरावरील माता-मृत्यू अन्वेषण समितीची बैठक महिन्यातून किमान एकदा घेवून आढावा घ्यावा व त्यामध्ये खालील मुद्द्यांचा परामर्श घ्यावा.

- कोणत्या परिस्थितीमध्ये मृत्यू झाला
- माता-मृत्यूचे नेमके कारण काय ? प्रसूतीशी प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष निगडीत कारणे किंवा प्रसूतीव्यतिरिक्त इतर कारणे याचा शोध घ्यावा. माता-मृत्यू उपचारामध्ये व्यवस्थापनाच्या उपचाराच्या दृष्टिने झालेल्या त्रुटींचा शोध घ्यावा
- कोणत्या उपाय योजना केल्याने झालेल्या माता-मृत्यूच्या कारणांची पुनरावृत्ती टाळता येईल याबाबत समितीने आढावा घ्यावा जसे
- संस्थेमध्ये आवश्यक सोयीचे बळकटीकरण
- आवश्यक मनुष्यबळाची उपलब्धता
- कर्मचा-यांच्या कौशल्यवृद्धीसाठी व उपचार योजना (Protocols) ज्ञानवृद्धी करण्यासाठी
- आवश्यक संयंत्रे व पुरवठा
- माता-मृत्यू अन्वेषण पद्धतीच्या पहिल्या व दुस-या टप्प्यामधील विलंब टाळणे
- व्यवस्थापकीय उपाययोजना
- माता-मृत्यू अन्वेषणावर आधारित विशिष्ट उपाय योजना

आरोग्य संस्था स्तरावरील समितीने संस्थेमध्ये झालेल्या मातामृत्यू बाबत विशिष्ट समानता आढळून येते किंवा नसे याबाबत आढावा घ्यावा. उदा.

- एखाद्या विशिष्ट दिवशी / आठवडा / महिन्यामध्ये मातामृत्यू होतात का ?
- एखादा विशिष्ट परिस्थितीत मातामृत्यू जास्त होतात का ?

- जिल्हा स्तरीय मातामृत्यू अन्वेषण समितीच्या बैठकीला प्रत्येक संस्थेकडील नोडल ऑफिसर यांनी उपस्थित राहावयाचे आहे.

या शिवाय ज्या शासकीय / निमशासकीय / खाजगी/ संस्थांमध्ये ५०० पेक्षा कमी प्रसूती होत आहेत त्या संस्थांमध्ये माता मृत्यू झाल्यास त्याबाबत संस्था स्तरावर मातामृत्यू अन्वेषण पध्दतीप्रमाणे ग्रामीण भागात जिल्हा आरोग्य अधिकारी, नागरी भागात निवासी वैद्यकीय अधिकारी (बाह्यसंपर्क) यांनी व महानगरपालिका कार्यक्षेत्रात महानगरपालिकेच्या प्रजनन व माता बाल आरोग्य अधिकारी यांनी कार्यवाही करावी व अहवालाचा सिलबंद लिफाफा तयार करून त्यांनी एक प्रत जिल्हा शल्य चिकित्सक / वैद्यकीय अधिकारी, महानगरपालिका, मुख्य कार्यकारी अधिकारी आणि अतिरिक्त संचालक, आरोग्य सेवा, राज्य कुटुंब कल्याण कार्यालय, पुणे व शासन यांना प्रपत्र क्र. (१) मध्ये ईमेलद्वारे तसेच फॅक्सद्वारे सादर करावी.

ब) घरी झालेल्या (समाजाच्या स्तरावर) माता-मृत्यू अन्वेषण पध्दती :-

मातेच्या मृत्यूस कारणीभूत असणा-या वेगवेगळ्या प्रकारच्या विलंबाचा व माता मृत्यू कारणांचा शोध घेवून त्यानुसार उणीवा दूर करण्यासाठी वेगवेगळ्या स्तरावर आवश्यक त्या उपाय योजना करणे हा हेतू आहे. या पध्दतीमध्ये तीन टप्पे आहेत.

- १) मातामृत्यूची घटना ओळखणे

- तालुका वैद्यकीय अधिकारी सदरची माहिती प्रपत्र ६ मध्ये मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा शल्य चिकित्सक, जिल्हा प्रजनन व बाल आरोग्य अधिकारी व अतिरिक्त संचालक, आरोग्य सेवा (सामाजिक बांधिलकीचे कार्यक्रम) राज्य कुटुंब कल्याण कार्यालय, पुणे व राज्य शासन यांना ई-मेल द्वारा सादर करतील.
- तालुकास्तरीय आरोग्य सहाय्यीका व संबंधित उपकेंद्राच्या / हेल्थ पोस्टच्या आरोग्य सेविका यांनी सदरच्या मृत्यु प्रकरणी घरभेट देवून समाजाच्या स्तरावर माता-मृत्यु अन्वेषण प्रपत्र २ मध्ये माहिती घेतील.

जिल्हा / महानगरपालिका स्तरीय आढावा :-

१) जिल्हा / महानगरपालिका स्तरीय आढावा गुणवत्ता अभिवचन समितीद्वारे :-

जिल्हा शल्य चिकित्सक यांच्या अध्यक्षते खालील गठीत जिल्हा माता-मृत्यु अन्वेषण समितीची बैठक प्रत्येक महिन्याच्या पहिल्या सोमवारी आयोजित करावी. ही समिती मागील महिन्यात झालेल्या आरोग्य संस्था स्तरावरील तसेच घरी झालेल्या सर्व मातामृत्युचा आढावा घेईल. सदरच्या समितीला दोन प्रकारचे अहवाल प्राप्त होतील.

- (अ) तालुका वैद्यकीय अधिकारी यांच्याकडून घरी झालेल्या मातामृत्युचा समाजाच्या स्तरावर केलेले मातामृत्यु अन्वेषण अहवाल.
- (ब) वैद्यकीय महाविद्यालय रुग्णालये, जिल्हा रुग्णालये, स्त्री रुग्णालये व इतर रुग्णालय स्तरावरील प्रत्येक नोडल अधिका-याने सादर केलेला आरोग्य संस्थास्तरावरील माता-मृत्यु अन्वेषण अहवाल.

जिल्हा स्तरीय समिती गठन:-

कुटुंब नियोजन शस्त्रक्रिया संदर्भात जिल्हा स्तरीय गुणवत्ता अभिवचन समितीचे गठन शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र. कुणत २००७ / प्र.क्र. १८/कु.क.१ मंत्रालय, मुंबई, दिनांक ८ जून २००७ अन्वये करण्यात आलेले आहे. या समित्यांचे विस्तार करून पुढील प्रमाणे समिती राहील.

(अ) बृहन्मुंबई जिल्हा व पुणे जिल्हा वगळून इतर जिल्ह्यांसाठी जिल्हा गुणवत्ता अभिवचन समिती :-
(District Quality Assurance Committee)

१) जिल्हा शल्य चिकित्सक, सामान्य रुग्णालय	- अध्यक्ष
२) आरोग्य वैद्यकीय अधिकारी महानगरपालिका	- सदस्य
३) वरिष्ठ स्त्री रोग तज्ञ, सामान्य रुग्णालय	- सदस्य
४) जनरल सर्जन, सामान्य रुग्णालय	- सदस्य
५) वरिष्ठ भूलतज्ञ, सामान्य रुग्णालय	- सदस्य
६) FOGSI चे प्रतिनिधी	- सदस्य
७) विकृती विश्लेषक (Pathalogist)	- सदस्य
८) अधिसेविका, (मेडन)	- सदस्य
९) रक्त संक्रमण अधिकारी, सामान्य रुग्णालय	- सदस्य
१०) जिल्हा आरोग्य अधिकारी	- सदस्य सचिव

तसेच या शिवाय अध्यक्षांना आवश्यकतेनुसार समितीच्या तांत्रिक मदतीसाठी जिल्हा / महानगरपालिकेतील एका विशेषज्ञास सदस्य म्हणून नियुक्त करता येईल.

(ब) बृहन्मुंबई जिल्ह्यासाठी जिल्हा गुणवत्ता अभिवचन समिती
(District Quality Assurance Committee)

- १) कार्यकारी आरोग्य अधिकारी, बृहन्मुंबई महानगरपालिका, मुंबई - अध्यक्ष
- २) विभाग प्रमुख प्रसूतीशास्त्र व स्त्री रोग विभाग, - सदस्य

- २) सदरच्या मृत्युसंबंधी वैद्यकिय, सामाजिक आर्थिक व यंत्रणेतील कारणांचा जोध
 - ३) प्राप्त होणा-या माहितीच्या आधारे योग्य उपाय योजना करणे.
- घरी झालेल्या (समाजाच्या स्तरावर) मातामृत्यु अन्वेषण पध्दती मध्ये मृत नातेवाईक / शेजारी किंवा इतर व्यक्ती जे मातेच्या मृत्यु समयी किंवा तिच्या गरोदरपणात व निर्माण झाली त्या वेळेस तिच्या सोबत होते, अशा व्यक्तीची मुलाखत घेवून त्यांच्याच शब्दात त्यांनी केलेल्या / माहितीच्या आधारे सदरच्या मृत्यूस कारणीभूत ठरलेले विविध कारणांची नोंद करावी वैद्यकिय, सामाजिक व आर्थिक कारणांचा उल्लेख करावा.

अंमलबजावणी व संनियंत्रण :-

उपरोक्त कार्यक्रमासाठी जिल्हा प्रजनन व बाल आरोग्य अधिकारी यांना नोडल ऑफिसर म्हणून संबोधण्यात येत आहे. जिल्हा प्रजनन व बाल आरोग्य अधिकारी तथा नोडल ऑफिसर यांनी जिल्हा / महानगरपालिकास्तरीय आढावा समितीची बैठक आयोजित करावी. सदरच्या बैठकीसाठी जिल्हा शल्य चिकित्सक / वैद्यकीय अधिकारी, महानगरपालिका हे अध्यक्ष राहतील. जिल्हा प्रजनन व बाल आरोग्य अधिकारी सदरच्या बैठकीसाठी लागणारे आवश्यक दस्तऐवज व तपशील समितीला उपलब्ध करून देतील व समितीने शिफारस केलेल्या मुद्यांचा पाठपुरावा करतील तसेच त्या संदर्भात अभिलेख ठेवतील.

जिल्हा प्रजनन व बाल आरोग्य अधिकारी हे त्यांच्या कार्यक्षेत्रातील सर्व तालुका वैद्यकिय अधिकारी व वैद्यकिय अधिकारी, प्राथमिक आरोग्य केंद्रे / वैद्यकीय अधिकारी हेल्थ पोस्ट / वैद्यकीय अधिकारी, मॅटर्निटी होम यांचे १ दिवसाचे प्रशिक्षण आयोजित करून त्यांना घरी झालेल्या (समाजाच्या स्तरावर) माता-मृत्यु अन्वेषण पध्दतीची कार्य पध्दती व त्यासाठी वापरावयाची प्रपत्रे समजावून सांगतील.

- वैद्यकिय अधिकारी यांनी त्यांच्या स्तरावर आरोग्य कर्मचारी व अंगणवाडी कार्यकर्ते, स्वयंसहाय्यतागटाचे प्रतिनिधी, ग्रामपंचायत सदस्य / नगरसेवक व इतर पंचायत राज संस्थांचे सदस्य यांना याविषयी माहिती देतील.
- वैद्यकिय अधिकारी मासिक सभेमध्ये "आशा स्वयंसेविकांना" / लिंक वर्कर्स माहिती देतील. व त्यांच्या कार्यक्षेत्रातील १५ ते ४९ वयोगटातील स्त्रियांच्या मृत्युविषयी माहिती प्रपत्र २ मध्ये नोंदविण्यास सांगतील. प्रपत्र ४ मधील माहिती महिन्यातून १ वेळा "आशा स्वयंसेविका" / लिंक वर्कर्स तालुका वैद्यकिय अधिकारी यांना सादर करतील.
- माता-मृत्युच्या घटनेची माहिती दूरध्वनीवरून २४ तासांच्या आत तालुका वैद्यकिय अधिकारी यांना अहवाल प्राप्त होताच त्यांनी २४ तासांच्या आत मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा शल्य चिकित्सक / वैद्यकीय अधिकारी, महानगरपालिका व अतिरीक्त संचालक, राज्य कुटुंब कल्याण कार्यालय, पुणे व शासन यांना दूरध्वनीद्वारे तसेच प्रपत्र ६ मध्ये माहिती सादर करतील.
- तालुका वैद्यकीय अधिकारी / वैद्यकीय अधिकारी, हेल्थ पोस्ट, आरोग्य सहाय्यका व संबंधित उपकेंद्राच्या / हेल्थ पोस्टच्या आरोग्य सेविका गृह भेट देऊन प्रपत्र २ मधील विनिर्देशाप्रमाणे मातामृत्यु कारण मिमांसा करण्यास निर्देश देतील.
- अशी कार्यवाही आशा स्वयंसेविकेकडून माहिती प्राप्त झाल्या पासून ३ आठवड्यांच्या आत होणे आवश्यक राहिल.
- प्रपत्रामधील माहिती संपूर्ण भरून झाल्यावर तो अहवाल वैद्यकिय अधिकारी / वैद्यकीय अधिकारी, हेल्थ पोस्ट यांनी तालुका वैद्यकिय अधिकारी यांचेकडे सादर करावा.
- तालुका वैद्यकिय अधिकारी यांनी सर्वेक्षण चमू (आरोग्य सहाय्यक व आरोग्य सेविका) सोबत चर्चा करून मृत्युबाबत गोष्टवारा प्रपत्र ६ मध्ये तयार करून तो जिल्हा शल्य चिकित्सक / वैद्यकीय अधिकारी महानगरपालिका यांना सादर करावा.
- सर्व निश्चीत निदान झालेल्या माता मृत्युची नोंद क्रमवार तालुका स्तरावर रजिस्टर मध्ये नोंदण्यात यावी व त्याची मासिक अहवाल सोबत सांगड घालावी.

जिल्हा / महानगरपालिका स्तरीय समितीच्या कार्यक्षेत्र :-

- वेगवेगळ्या आरोग्य संस्था स्तरावर झालेल्या तसेच गाव पातळीवर घरी झालेल्या प्रत्येक माता-मृत्यू अन्वेषण अहवालाचा सविस्तर आढावा घेवून व विश्लेषण करून, करावयाच्या पाठपुरावाबाबत कृती ठरविणे.
- जिल्ह्यात नोंदणी झालेल्या व अन्वेषण झालेल्या सर्व मातामृत्यूंची यादी अद्यावत करणे.
- प्रत्येक "माता-मृत्यू" संदर्भात प्रपत्र ३ प्रमाणे गोषवारा काढणे.
- जिल्हा मुख्य कार्यकारी अधिकारी / आयुक्त महानगरपालिका यांच्या अध्यक्षतेखाली झालेल्या समितीच्या बैठकीचे इतिवृत्त तयार करणे, सदरच्या समितीने केलेल्या शिफारशीची मुदतीमध्ये अंमलबजावणी करणे व त्याबाबत नियंत्रण करणे.

२) जिल्हा / महानगरपालिका एकात्मिक आरोग्य व कुटुंब कल्याण सोसायटी स्तरावर मुख्य कार्यकारी अधिकारी / आयुक्त महानगरपालिका यांचे अध्यक्षतेखाली घ्यावयाचा आढावा :-

मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखाली जिल्हा शल्य चिकित्सक व आयुक्त महानगरपालिका यांच्या अध्यक्षतेखाली वैद्यकीय अधिकारी महानगर पालिका यांनी बैठकीचे आयोजन करावे. सदर बैठकीमध्ये समितीतील सर्व सदस्य उपस्थित रहातील. या बैठकीमध्ये मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी नामनिर्देशित केलेली व्यक्ती उपस्थित राहू शकेल. तसेच त्यांना या बैठकीमध्ये मातामृत्यू झालेल्या व्यक्तीचे नातेवाईक, जे मातामृत्यू वेळी उपस्थित होते त्यांना बैठकीस उपस्थित रहाण्यास बोलावू शकतील. जिल्हा आरोग्य अधिकारी यांच्या वतीने आरोग्य सेविका या मृत पावलेल्या दोन नातेवाईकांस ज्या उपचाराच्या वेळी उपस्थित होते त्यांना आढावा बैठकीसाठी उपस्थित ठेवतील अशा प्रत्येक व्यक्तिसं रु. २००/- त्यांचे बुडीत मजुरीसाठी व प्रवास खर्चासाठी अदा करण्यात येईल. सदरचा खर्च जिल्हा रुग्णालयाच्या रुग्ण कल्याण निधी मधून करावयाचा असून बैठक संपताच त्यांना अदा करावयाचा आहे.

प्रथमतः मृतकाचे नातेवाईक मृत्युपर्यंतच्या सर्व क्रमवार घटना मुख्य कार्यकारी अधिकारी / आयुक्त महानगरपालिका यांच्या समक्ष सांगतील. प्रत्येक प्रकरणाची सुनावणी स्वतंत्ररीत्या केली जाईल. नातेवाईकांनी माहिती सांगितल्यानंतर व उपस्थित मुदद्यावर खुलासा झाल्यानंतर त्यांना परत पाठविले जाईल. त्यानंतर झालेल्या वेगवेगळ्या स्तरावरील विलंब (कुटुंबाच्या स्तरावर विलंबाने निर्णय घेणे, वाहतुकीमधील विलंब व आरोग्य संस्थेतील उपचाराबाबतचा विलंब) याबाबत सखोल चर्चा करण्यात यावी. प्रसूतीपूर्व व प्रसूतीपश्चात सेवाविषयी सुध्दा चर्चा करण्यात यावी. सदरच्या बैठकीचे निष्पत्ती म्हणजे कार्यवृत्तांत तयार करून भविष्यात त्याच कारणांनी विलंब होऊ नये म्हणून सुधारणात्मक उपाययोजनांची कालवध्द सुची तयार करण्यात यावी.

जिल्हा / महानगरपालिकास्तरीय आढावा बैठकीची फलनिष्पत्ती खालील मुदद्यावर असेल :-

- आरोग्य सेवा देण-यांना त्यांच्या कर्तव्याबाबत जास्त जागरूक राहण्याबाबत प्रबोधन करणे.
- आरोग्य संस्था स्तरावरील व प्रशासकिय स्तरावरील उणीवा / कमतरता यांची माहिती घेवून ते दूर करण्यासाठी कालवध्द उपाययोजना करणे.
- वरील उपाययोजना करण्यासाठी आवश्यक अन्नदान जिल्हा / महानगरपालिका आरोग्य समितीमार्फत महानगरपालिका स्तरीय उपलब्ध करून देणे.
- नव्याने करावयाच्या उपाययोजनांच्या अंमलबजावणीबाबत नियंत्रण करणे.
- जिल्हा / महानगरपालिका स्तरीय समितीच्या आढावामध्ये आढळून आलेल्या महत्त्वाच्या बाबी वैद्यकीय अधिकारी यांना त्यांच्या मासिक संभेमध्ये निदर्शनास आणून देण्याच्या कार्यवाहीचा आढावा घेणे.
- भविष्यात त्याच कारणांमुळे माता-मृत्यू प्रतिबंध करण्याबाबत उपाय योजना करणे.